
HANKERAPORTTI

Kasvunpolun eläinavusteinen pilotti osana aikuistuvan nuoren tukeminen
laadukkain jälkihuoltopalveluin -hanketta

Tämä jälkihuollon pilottiryhmä on toteutettu yhteistyössä Savonia-ammattikorkeakoulun kanssa osana *Aikuistuvan nuoren tukeminen laadukkain jälkihuoltopalveluin* –hanketta, joka tähtää Pohjois-Savon lastensuojelun jälkihuoltotyön laadukkaaseen ja vaikuttavaan kehittämiseen ja sitä kautta aikuistuvien nuorten työurien varmistamiseen ja vahvistamiseen, työvoiman suorituskyvyn ja työllisyyden paranemiseen sekä alueellisen elinvoiman, vetovoiman ja aluetalouden kehittämiseen.

Hanketta on rahoittanut Euroopan Unionin sosiaalirahasto ajalla 1.1.2022 – 31.12.2023.

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

SISÄLLYSLUETTELO

PILOTIN TAUSTAT, VIITEKEHYS JA KESKEISET KÄSITTEET	3
Yrityksen taustat	3
Viitekehys ja keskeiset käsitteet	4
Kokemusasiantuntijuus.....	6
Lastensuojelun kokemusasiantuntijuus.....	7
Pilotissa mukana ollut kokemusasiantuntija.....	7
PILOTIN TOTEUTUKSEN KUVAUS	8
Työryhmän esittely	8
Ryhmäkertojen esittely.....	8
1. Tutustuminen.....	8
2. Teemojen esittely	9
3. Vahvuudet.....	9
4. Hyvä Arki	9
5. Tarpeet.....	10
6. Elämänhistoria	10
7. Hyvinvointi ja kiitollisuus	11
8. Verkostot.....	12
9. Unelmakartta	12
10. Unelmien jälkihuolto.....	12
Yksilötapaamiset.....	13
Nuorten osallisuus	14
Pilotin laatu.....	14
Pilotin vaikuttavuus	14
ARVIOINTI JA JATKOKEHITTÄMINEN.....	16
LÄHTEET	18
LIITTEET	19
Liite 1.....	19

PILOTIN TAUSTAT, VIITEKEHYS JA KESKEISET KÄSITTEET

Yrityksen taustat

Kasvunpolku Oy on kuopiolainen yksityinen sosiaali- ja terveystalvueluita tuottava yritys. Kasvunpolku Oy:n toimintoihin kuuluvat nuortenkoti Kasvunranta, nuortenkoti Kasvunpolku, sosiaalihuollon avopalvelut, kuten perhetyö, perhetyön yksilötyö ja jälkihuolto sekä sosiaalinen kuntoutus ja terveydenhuollon avopalvelut, kuten toimintaterapia ja sairaanhoitajan jalkautuva työ. Kasvunpolussa hyödynnetään ratkaisukeskeistä lyhytterapiaa, ratkaisukeskeistä ja Green Care-menetelmällistä neuropsykiatrista valmennusta, sekä sosiaalipedagogista hevostoimintaa osana sosiaali- ja terveydenhuollon kuntoutusta. Lisäksi Kasvunpolun palveluvalikoimaan kuuluvat Kelan tarjoamat ammatillisen kuntoutuksen palvelut NUOTTI-valmennus ja Oma väylä -kuntoutus. Kasvunpolun hevostoimintatalli toimii merkittävänä osana Kasvunpolun kuntouttavia palveluita. Kasvunpolussa työskentelee noin 70 sosiaali-, terveys- tai kasvatusalan ammattilaista, joista noin kolmannes on erikoistunut hyödyntämään luontoa ja eläimiä osana työtään. Hevosten lisäksi tallilta löytyvät tallikissat ja kaksi pupua. Osalla työntekijöistä on koira työparinaan.

Kasvunpolun hevostoimintatalli toimii Kuopion Hiltulanlahdessa luonnonkauniissa perinnemaisemassa Koivumäen kartanon pihapiirissä. Matkaa Kuopion keskustasta tallille on noin 13 kilometriä ja sinne pääsee saapumaan julkisilla Kuopion kaupunkiliikenteen busseilla numero 31 ja 35. Tallin päärakennus, keltainen hirsitali on remontoitu kauttaaltaan 2020-2022 kuntoutusta ja terapiatyötä ajatellen. Tallissa on karsinat, hoitotilat, satula- ja pesuhuone sekä sosiaalitalat. Hevosemme elävät ystävyyssuhteiden ja ravinnon tarpeen mukaan perustetuissa sekalaumoissa, joissa on eri-ikäisiä hevosia ja poneja. Halutessaan hevoset saavat asua pihatossa ja ulkoilla vapaasti. Alatallista löytyy pihaton lisäksi muutama karsina ja pieni tauko-/varustehuone. Hevosten elinolosuhteita rakennettaessa on huomioitu kuntoutustyön edellytykset. Vain hyvinvoivat ja lajityypillistä elämää elävät hevoset voivat toimia tuottamassa eläinavusteisia hyvinvointi ja kuntoutuspalveluita.

Pihapiirissämme on aidattu kenttä ja pyöröaitaus turvalliseen hevosten kanssa toimimiseen. Pihapiiristä löytyy myös kota ja nuotiopaikka. Lisäksi tiluksiamme kiertää noin 2,5 kilometrin mittainen ratsastuspolku eli Kartanonkierras. Tallillamme työskentelee moniammatillinen tiimi, joka koostuu hevosalan ammattilaisista sekä sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan ammattilaisista. Kaikilla tallilla työskentelevillä on oma erityinen osaamisala luonto- ja eläinavusteisiin palveluissa.

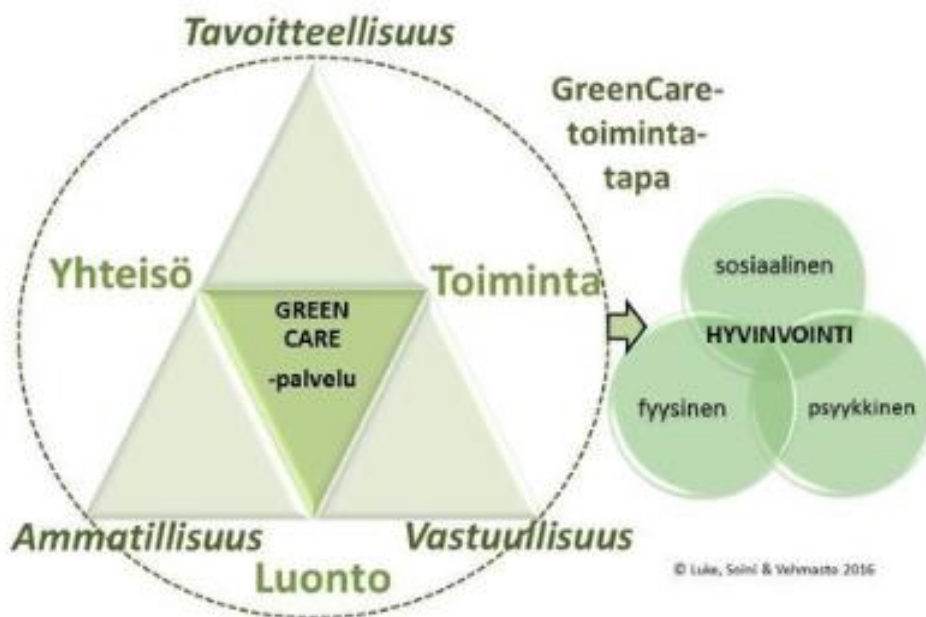
Jälkihuolto Kasvunpolussa on ollut aina iso osa palvelukokonaisuutta, joka on tarkoitettu jatkumoksi nuorten kasvun ja kehityksen turvaamiseksi sijoituksen jälkeenkkin. Yleensä jälkihuollon työntekijät valikoituvat jakautuen, yksi tai kaksi tuttua työntekijää kulkee mukana lastensuojelulaitoksesta ja avohuollon työntekijä liittyy mukaan työskentelyyn itsenäistymisprosessin alkaessa. Jälkihuolto on aina räätälöity yksilöllisesti itsenäisen nuoren tarpeisiin vastaten. Työskentelyn tavoitteena on nuoren saattaminen yhteiskuntaan ja hänen oman paikkansa löytäminen. Nuoren olemassa olevia voimavaroja vahvistetaan ja häntä tuetaan ottamaan vastuuta omasta elämästään. Työskentelyn aikana otetaan haltuun itsenäiseen elämään tarvittavia taitoja sekä luodaan mielikuvaa ehjästä ja hyvästä tulevaisuudesta, joka on aina tavoittelemisen arvoinen. Työskentely on yleensä hyvin konkreettista asioiden yhdessä tekemistä. Perusedellytyksenä jälkihuollolle on riittävä toimeentulo ja kohtuullinen asunto. Vuosien kokemusten ja havainnoinnin perusteella, on koettu, että jälkihuollon nuoret jäävät monesti melko yksin verkostojen ollessa hajanaiset tai rikkinäiset, minkä takia on tärkeää, että nuoren aikuistuuessa on myös tuttu ja turvallinen työntekijä mukana matkassa. Perinteisen jälkihuollon ollessa pääsääntöisesti arjen asioihin ja

nuoren kotona tai virastoissa tehtävään yksilötyöhön keskittyvää, on Kasvunpolulla koettu tärkeäksi tuoda nuorille vaihtoehtoisia palvelumuotoja yksilötyön tueksi. Ryhmämuotoinen jälkihuollon palvelu tarjoaa tärkeää vertaistukea ja mahdollisesti uusien verkostojenkin luomista tai vähintään kanavaa peilata kokemuksia. Koska puitteet eläin- ja luontoavusteiselle työskentelylle ovat valmiina, on luonnollista hyödyntää kaikkea osaamista järjestäen jälkihuollon ryhmä Kasvunpolun hevostoimintatallilla.

Viitekehys ja keskeiset käsitteet

Kasvunpolun viitekehystenä toimii kiintymyskeskeisyys, joka pohjaa erityisesti kiintymyssuhteissaan traumatisoituneille lapsille ja nuorille kehitettyyn DDP-terapiaan (Becker-Weidman, 2013). Kiintymyskeskeisyys on traumatietoinen ja suhdeperustainen työote, mihin eläinavusteisuus tuo tehokkuutta ja vaihtoehtoja edetä silloinkin, kun asiakkaan motivaatio muutokseen on vielä vähäinen. Vuosina 2020–2021 Salla Kolmakow kehitti osana sosiaalipedagogisen hevostoiminnan opintojaan hevosavusteisen intervention nuortenkodeille sijoitettujen nuorten ja heidän omaohjaajiensa yhteistyösuhdetta vahvistamaan. Tulokset olivat lupaavia. Vuosina 2021–2022 Aino Hirvikoski tutki eläinavusteisen toiminnan vaikuttavuutta lastensuojelulaitoksen työntekijän ja nuoren suhteen rakentamisessa. Savonian pyytäessä Kasvunpolkua mukaan yhteiseen kehittämishankkeeseen tuntui luonteelta jatkumolta lähteä kehittämään eläinavusteisuutta osana jälkihuollon palveluita.

Osana Kasvunpolun arvomaailmaa on Green Care ajattelu. Kasvunpolku Oy ei ole vielä hakenut Green Care laatutunnustuksia, mutta laatukäsikirjaa työstetään parhaillaan. Green Care tarkoittaa tavoitteellista, ammatillista ja vastuullista, luontoon tukeutuvaa ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua lisäävää toimintaa, joka sijoittuu maaseutumaiseen ympäristöön, kuten talleille, maatiloille, taikka luontoon. Lisäksi toiminnan tukena käytetään usein eläimiä, kuten hevosia, koiria ja kissoja. Green Caren hyvinvointia lisäävät vaikutukset syntyvät kokemuksellisuuden, osallisuuden, ja yhteisöllisyyden, sekä luonnon elvyttävistä elementeistä. Usein Green Caren keskeiset toiminnot liittyvät arkisiin maatilalla tai tallin askareisiin. (Yli-Viikari & Smeds 2018, 4) Kuvio yksi havainnollistaa Green Caren toiminta-ajatusta ja sen tavoittelemia vaikutuksia.

KUVIO 1. Green Care-toimintatapa (Green Care Finland Ry 2023)

Green Care menetelmien toteuttaminen luontoympäristössä on todettu rauhoittavaksi ja tunne-elämyksiä

tuottavaksi mm. erilaisten tuoksujen, hajujen, äänien ja makuelämysten kautta. Luontoympäristössä aistit eivät kuitenkaan kuormitu siinä määrin, kuin rakennetussa miljöössä, joten luonnossa oleilu on rentouttavaa ja aisteja rauhoittavaa. (Green Care Finland Ry 2023)

Green Care menetelmien käyttö on todettu toimivaksi myös tilanteissa, joissa työskentelyyn haetaan yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemuksia toiminnallisuuden kautta. Green Care menetelmien käyttö soveltuu myös tilanteisiin, joissa tarvitaan motivaation lisäämistä, opetellaan uusia toimintatapoja tai halutaan pohtia uusia ajattelumalleja. Green Caren toiminnallisuus mahdollistaa myös erilaisten taitojen opettelua, sekä toisten huomioon ottamista. (Green Care Finland Oy 2023)

Viitekehystenä meillä toimii myös sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on saanut alkunsa 2000-luvun alussa Juha Hämäläisen ja Kari Koistisen yhteisestä pohdinnasta rakentaa tallitoimintaa lasten ja nuorten sosiaalisen kasvatuksen ja kuntoutuksen tarpeisiin. Alusta alkaen hevosavusteinen ja talliympäristössä tapahtuva toiminta on nähty vaikuttavaksi keinoksi vahvistaa lapsen tai nuoren sosiaalisia taitoja, kokea osallisuutta ja tunnistaa omia mahdollisuuksia sekä rajoja. Pitkäjänteisen kehittämistyön seurauksena sosiaalipedagoginen hevostoiminta on vakiintunut osaksi monia kuntoutuksen palveluja (Lipponen & Vehmasto 2019, 3–6). Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ytimessä on toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja elämyksellisyys, jotka tukevat sosiaalista kasvua, edistävät hyvinvointia ja ehkäisevät syrjäytymistä. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta haastaakin perinteisen sosiaali- ja terveydenhuollon orientaation, missä asiakas nähdään usein toimenpiteiden kohteena. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta korostaa asiakkaan aktiivisuutta ja toimijuutta. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perustana ja turvallinen ja kasvattava talliyhteisö, joka perinteisen hierarkkisen talliyhteisön sijaan panostaa jäsentensä osallisuuteen ja asiakaslähtöisyyteen tavoitellen yhteisön itseohjautuvuutta. Turvallinen talliyhteisö tarjoaa mahdollisuuksia onnistua, mutta myös epäonnistua ja oppia turvallisesti. Asiakaskohtaisten tavoitteiden lisäksi sosiaalipedagogisen hevostoiminnan yleisiä tavoitteina ovat terveelliset elämäntavat, päivärhythmi, fyysinen työ, mielekäs tekeminen, ravinnon, puhtauden ja levon merkityksen oivaltaminen. Sosiaalipedagoginen talliympäristö tarjoaa mahdollisuuden myös rakentavaan sosiaaliseen kanssakäymiseen ja identiteetin rakentamiseen. (Lipponen & Vehmasto 2019, 10–20)

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajalta vaaditaan luovuutta, kykyä käyttää toiminnan elämyksellisyyttä hyväksi ja dialogista työtettä, joka mahdollistaa hevosen hyödyntämisen vuorovaikutuksen tukena. Ilmaisun tukena voi olla toiminnallisuus, jolloin toiminnan kautta päästään käsittelemään vaikeita asioita. Tutkimuksissa on todettu, että monet asiakkaat sitoutuvat paremmin eläinavusteiseen työskentelyyn ja ottavat herkemmin kontaktia kuntoutuseläimeen kuin ohjaajaan. Eläinavusteisuuden vaikuttavuus erityisesti heikosti sitoutuvien asiakkaiden kohdalla selittyy osin sillä, että eläintä työparinaan hyödyntävä ohjaaja koetaan vähemmän uhkaavana, jolloin vuorovaikutus on parempaa ja luonnollisempaa. Eläinavusteisessa kuntouksessa korostuu toiminnallisuus ja ei-kielellinen viestintä, mikä helpottaa asiakkaan osallistumista. Eläimen ympärillä koetaan helpommin positiivisia tunteita ja vuorovaikutuksessa korostuu aktiivisuus ja positiivisuus. Eläin voi edesauttaa kuntoutujan turvallisuuden tunteen rakentamista ja siten eläinavusteinen kuntoutus soveltuu erityisen hyvin niille asiakkaille, joilla on haasteita kiintymys- ja luottamussuhteissa. Ihmisen ja eläimen vuorovaikutuksessa on todettu kohenemistä sosiaalisissa taidoissa, kuten tarkkaavaisuudessa, käytöksessä ja vuorovaikutuksessa sekä mielialassa. Myös stressin on todettu lievittyvän eläimen seurassa. Tutkimuksissa on voitu osoittaa myös pelkojen, ahdistuksen, yksinäisyyden ja levottomuuden sekä fyysisen ja psyykkisen terveydentilan (koetun) kohentamista. Näyttöä löytyy myös empaattisuuden ja oppimisen vahvistumisesta sekä aggression vähenemisestä. Vaikuttavuuden mekanismeiksi on nostettu niin oksitosiinin erittyminen, stressiä lievittävien stressihormonien vapautuminen kuin hevosen rehellinen ja välitön peilaaminen. Erityisesti ratsailla toteutettu kuntoutus, hevosen lämmin keho ja askelluksen rytmikkyys rentouttavat ja rauhoittavat. Eläinavusteisella kuntoutuksella on oma erityinen roolinsa psyykkisen trauman hoidossa: Hevosavusteinen työskentely tutkitusti vähentää traumaoireita sekä kohentaa psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä. (Lipponen & Vehmasto 2019, 24–31)

Erilaiset tavat toimia eläimen kanssa ihmisen hyvinvointia edistävästi voidaan jakaa eläinavusteisiin interventioihin (animal assisted interventions, AAI) ja eläinavusteiseen toimintaan (animal assisted action, AAA). Eläinavusteiset interventiot jaetaan edelleen eläinavusteiseen terapiaan (animal assisted therapy, AAT), sosiaalityöhön (animal assisted social work, AASW) ja pedagogiikkaan (animal assisted pedagogy, AAP). AAT:tä toteuttaa terveydenhuollon ammattihenkilö suunnitelmallisesti terapian saajan hoito- ja kuntoutustavoitteiden mukaisesti. AAP on kasvatustieteen ammattilaisen tuottama tavoitteellinen interventio, jossa pyritään edistämään monenlaisia pedagogisia tavoitteita. AAA on usein vapaaehtoisten toteuttamaa, eikä siihen yleensä liity yksilöllisiä tavoitteita. Joissakin lähteissä käytetään myös termejä ja lyhenteitä animal assisted education (AAE) ja animal assisted psychotherapy (AAP). (Vehmasto, Lipponen 2021) Eläinavusteisuudella eli eläimen läsnäololla työskentelyn aikana on todettu olevan useita positiivisia vaikutuksia psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Eläimen läsnäolo ja lyhytkin oleilu luonnossa tutkitusti alentaa verenpainetta ja sykettä, virkistää mielialaa ja helpottaa stressiä, sekä parantaa muistia. Eläimen läsnäololla on todettu olevan positiivisia vaikutuksia myös stressihormonin alenemiseen. Lisäksi eläinten läheisyydessä myös elimistön vastustuskyky kasvaa, joka voi suojata allergioilta tai hengityselinten tulehdussairauksilta. (Kuluvainen & Saren 2016, 5–11)

Yhteisöllisyys ja kokemus yhteenkuuluvuudesta on tärkeää jokaiselle yksilölle. Ryhmässä toimiminen muovaa myös yksilön identiteettiä ja opettaa vuorovaikutustaitoja. Ryhmätoiminnan tavoitteena sosiaalisessa kuntoutuksessa on osallisuuden kokemusten lisääminen, vertaistuellisuus, sosiaalisten suhteiden harjoittelu, kontaktien luominen ja yhteisten kokemusten jakaminen ja saaminen. Ryhmätoiminnan onnistumisen kokemukseen vaikuttaa aina ryhmän turvallisuudentunne ja tästä syystä ryhmätoiminnot on syytä suunnitella hyvin etukäteen. Myös yksityisyyden suojeleminen ja toisten kunnioittaminen luovat ryhmään turvallisuuden tunnetta. Lisäksi ryhmätoiminnoissa on hyvä käyttää toiminnallisuutta, jolloin osallistujien rooli muuttuu aktiivisemmaksi. Ryhmätoiminnoissa on järkevyyttä hyödyntää myös yhdessä tekemisen mahdollisuutta ja sitä kautta vahvistaa yksilön ryhmätöitä. (Opetushallitus 2023; Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2023)

Toiminnallisuus, luovuus ja elämyksellisyys mahdollistavat ihmisen kasvua ja oppimista kokonaisvaltaisesti. Toiminnallisten ja luovien menetelmien avulla autetaan asiakasta löytämään sanoja ja merkityksiä tunteille, kokemuksille, ajatuksille ja mielikuville, joita on vaikea ilmaista. Toiminnalliset menetelmät myös voimaannuttavat toimijaa ja antavat onnistumisen elämyksiä, sekä mahdollistavat vaikeista asioista puhumisen tekemisen äärellä, joka voi olla helpompaa kuin suora keskustelu. (Laurea ammattikorkeakoulu 2023)

Elämyspedagogiikka perustuu käsitykseen, jonka mukaan jokaisen henkistä kasvua voidaan kehittää huomioimalla hänessä oleva hyvä. Elämyspedagoginen toiminta pyrkii myös tarjoamaan yksilölle haasteita, joita kohtaamalla ja voittamalla hänellä on mahdollisuus kehittyä ja oppia. Suomalaisessa elämyspedagogiikassa hyödynnetään paljon luontoa ja taiteen, sekä draaman elementtejä. Kuitenkaan tehtävät ja opitut taidot eivät ole itse tarkoitus, vaan menetelmät ovat oppimisen ja kasvatuksen välineitä. (Outward Bound Finland ry 2022)

Kokemusasiantuntijuus

Kokemusasiantuntija on henkilö, jolla on jokin omakohtainen kokemus esimerkiksi jostakin vaikeasta elämäntilanteesta tai sairaudesta. Kokemusasiantuntijalla on tietoa mikä tai mitkä tekijät ovat vaikuttaneet ja auttaneet selviytymään kokemuksesta. Kokemusasiantuntijuudelle ei ole tietynlaista määritelmää. Hän voi olla koulutuksen käynyt tai kouluttamaton, joka toimii ainoastaan oman kokemustiedon pohjalta. Jotta kokemusasiantuntija tulee ymmärretyksi, täytyy hänen osata käsitellä ja sanoittaa laajasti omaa kokemustaan. Kokemusasiantuntijuuteen vaativia taitoja voi kehittää ja opiskella. Toimiessaan hän käyttää kuitenkin omaa persoonaansa, joka on jokaisella omanlaisensa. On tärkeää, että kokemusasiantuntija ei

toimiessaan käsittelee omaa traumaansa, sillä tämä voi aktivoida ikäviä muistoja ja vaikuttaa haitallisesti itseensä tai kohdeyleisöön. (Sudenlehti ja Uusitalo 2018, 107–110)

Kokemusasiantuntija voi parhaimmillaan toimia siltana ammattilaisen ja asiakkaan välillä. Hän tuo esille omia näkemyksiään, jotka oman kokemuksen lisäksi pohjautuvat teoreettiseen ja tutkittuun tietoon. Lisäksi kokemusasiantuntijalla on niin sanottua hiljaista tietoa joka, voi tuoda alan ammattilaisille uudenlaisia näkökulmia, sekä auttaa kehittämään erilaisia toimintatapoja. Sosiaali- ja terveystieteiden kokemusasiantuntijoita hyödynnetään palveluiden kehittämiseen. Se vaatii työntekijöiltä, sekä asiantuntijalta avointa vuoropuhelua, avoimuutta, kiinnostusta, sekä kykyä perustella oma näkemyksensä ja valmiutta muuttaa omaa käsitystään. Ammattilaisen ja kokemusasiantuntijan yhteisellä tuella voidaan parhaimmillaan käsitellä asioita joihin nuori ei ole saanut tukea. Kokemusasiantuntijuus parhaimmillaan kehittää palveluiden laatua ja soveltuvuutta, sekä tuo esille palvelurakenteiden heikkouksia (Sudenlehti, Uusitalo 111–115, 2018). Kokemusasiantuntija voi osallistua esimerkiksi palveluiden arviointiin, suunnitteluun, ryhmätoimintaan sekä ammattilaisten koulutuksiin.

Lastensuojelun kokemusasiantuntijuus

Lastensuojelun kokemusasiantuntijalla on kokemus asiakkuudesta tai hänen läheisensä on ollut lastensuojelun asiakas. Kokemusasiantuntijuus voi parhaimmillaan olla eheyttävä kokemus niin asiantuntijalle, kuin henkilölle, joka käy samankaltaista prosessia läpi. (Sudenlehti, Uusitalo 2018, 107) Samankaltaisia asioita kokeneelle tulee tunne, että joku toinen on kokenut vastaavanlaisia asioita elämässä ja näin tuo samaistuttavan kokemuksen.

Esimerkki tapaus; nuori, joka on sijoitettuna voi kokea merkityksettömyyttä ja tulevaisuus voi tuntua pelottavalta. Nuori on kokenut ainakin yhden hylkäämisen kokemuksen elämänsä aikana, sekä ulkopuolisuuden tunteita. Nuori kokee, ettei kukaan ymmärrä häntä, eikä hän voi selviytyä elämästä. Hän voi kokea häpeää taustansa takia. Nuoren tavatessa lastensuojelun kokemusasiantuntijan, ihmisen, joka on selviytynyt samankaltaisista vaikeista kokemuksista, tuo hänelle toivoa, sekä vertaisuuden tunnetta. Nuori ymmärtää, että vaikeista kokemuksista huolimatta hän selviytyy ja pystyy elämään hyvää elämää. Parhaimmillaan hän pystyy kääntämään kokemuksensa vahvuudeksi.

Parhaimmillaan kokemusasiantuntijuus tuo kehittämisen tarpeita esille lastensuojelussa. Olisi hyvä, jos hyvinvointialueet, sekä yksityiset lastensuojelu yksiköt käyttäisivät palveluidensa kehittämiseen lastensuojelun kokemusasiantuntijoita. Heidän toimintansa on hyvin pitkälti hankelähtöistä.

Pilotissa mukana ollut kokemusasiantuntija

Mukana pilotissa oli koulutettu kokemusasiantuntija Mia. Hän on koulutukseltaan sairaanhoitaja. Mialla on kokemus lastensuojelun asiakkaana ja työntekijänä. Hän on ollut mukana mm. sijaisvanhempien PRIDE-koulutuksissa, ryhmän vetäjänä vertaisryhmissä, pitänyt puheenvuoroja sekä ollut sosiaalityöntekijöiden koulutusiltapäivissä. Mia on töissä sosiaalipuolella ja työskentelee mm. jälkihuollon nuorten, perheiden ja lastensuojelun asiakkaiden kanssa. Työskentelyssään hän toimii elänavusteisesti oman koiransa kanssa. Lapsesta alkaen eläimet ovat olleet Mialle tärkeitä, ja hän on kasvanut eläinten ympäröimänä. Lapsuudessa Mia, kuten muutkin sijaishuollossa olevat, on kokenut emotionaalista vaille jäämistä ja kokenut hylkäämisen kokemuksen huostaanottotilanteessa. Eläimet ovat tuoneet turvaa ja auttaneet Miaan luomaan tärkeitä kiintymyssuhteita olemalla läsnä ja antamalla läheisyyttä niissä hetkissä, kun lähellä ei ollut tukea ja turvaa antavaa luotettavaa aikuista. Eläinten merkitys Mian lapsuudessa on ollut merkittävä, sillä suhteet perheen kanssa on jääneet vajavaiseksi. Eläimet ovat tuoneet ymmärrystä ja olleet tukena vaikeissa hetkissä. Mia on ottanut kantaa julkisesti lastensuojelun nykytilanteeseen ja kertonut omista kokemuksistaan. Hän on kääntänyt kokemuksensa vahvuudeksi ja haluaa olla mukana kehittämässä lastensuojelua.

PILOTIN TOTEUTUKSEN KUVAUS

Pilottiin haettiin ensisijaisesti nuoria, jotka eivät ole jälkihuollon palveluiden piirissä. Tietoa ryhmästä jaettiin hankkeen verkostoille, Kasvunpolku Oy:n sosiaalisessa mediassa ja yhteistyöverkostoissa (Liite 1). Pilottiin ilmoittautui neljä nuorta, joilla ei ollut ennestään Kasvunpolun jälkihuollon palvelua, kaksi nuorta Kasvunpolun jälkihuollon palveluista ja yksi, joka oli sijoitettuna Kasvunpolun Nuortenkodille. Yksi nuori olisi ilmoittautunut mukaan pilottiin, mutta sosiaalityöntekijä eväsi osallistumisen kokiessaan muut palvelut nuoren kannalta tarkoituksenmukaisemmiksi.

Pilotti toteutui 26.10.2022–4.1.2023 välisenä aikana Kasvunpolun hevostoimintatallilla. Pilottiin kuului kymmenen ryhmätapaamista, joiden kesto oli kaksi tuntia kerrallaan. Ryhmät toteutuivat kerran viikossa, pois lukien vuoden viimeinen viikko (joulutauko). Nuorille mahdollistettiin kyydit tallille ja takaisin. Ryhmän tapaamisten teemat suunniteltiin työryhmässä etukäteen, kuitenkin niin, että tarvittaessa ryhmäkerran sisältöä pystyisi muokkaamaan nopeasti tarpeen vaatiessa. Ryhmien vetäjä säilyi joka kerta samana, työparin/ työparien vaihtuessa viikoittain. Lisäksi kokemusasiantuntija osallistui ryhmiin yhteensä viisi kertaa. Ryhmän sisällöissä kiinnitettiin huomiota yleisimmin jälkihuollon asiakkaina olevien nuorten tuen tarpeisiin ja jälkihuollon aikana ajankohtaiseksi nouseviin teemoihin sekä työntekijöiden moniammatillisuuden ja menetelmällisen osaamisen hyödyntämiseen osana pilottia.

Ryhmän tapaamisiin sisältyi joka kerta toiminnallinen osuus, joka johdatteli kohti teemaa tai itse teeman käsittely toteutettiin toiminnallisesti. Ryhmätapaamisilla pyrittiin hyödyntämään ympäristön tarjoamia mahdollisuuksia kattavasti sekä eläimiä, että luontoa kunnioittaen. Osalla ryhmäläisistä ei ollut aikaisempaa hevoskokemusta, tämä huomioitiin suunnitteluvaiheessa. Jokaisella ryhmän tapaamisella oli tarjolla välipalaa, joko tallituvassa tai tallin kodassa tarjoiltuna.

Työryhmän esittely

Työryhmä koostui moniammatillisesta kahdeksan hengen tiimistä. Tiimin ammattinimikkeitä oli sosiaalityöntekijä, sairaanhoitaja, sosionomi, toimintaterapeutti ja lähihoitaja. Lisäksi työryhmässä oli mukana kokemusasiantuntija. Ammatillisten koulutusten lisäksi työntekijöillä on lisäkoulutuksia kuten, neuropsykiatrinen valmentaja Green Care painotuksella, puutarhaterapeutti, sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaaja, Hevosavusteinen mindfulness -ohjaaja, eläintenhoitaja, puutarhuri, eläinavusteisten hyvinvointipalvelujen toteuttaja ja ratkaisukeskeinen lyhytterapeutti. Lisäksi tiimissä oli mukana kaksi ratsastusterapiaopiskelijaa ja yksi psykoterapeuttiopiskelija.

Työryhmän rakentamisessa huomioitiin pilottiin osallistuvien työntekijöiden kiinnostus jälkihuollon palveluiden kehittämiseen, kokemus jälkihuollon työskentelystä ja pilotin kannalta hyödyllinen työkokemus. Työryhmästä löytyi kokemusta mielenterveystyöstä, lastensuojelun palveluista, päihdepalveluista, sosiaalityöstä sekä terapeuttisesta työskentelystä.

Ryhmäkertojen esittely

1. Tutustuminen

Ensimmäisellä ryhmäkerralla käytiin esittäytymiskierros työntekijöiden ja ryhmään osallistujien kesken ja

tutustuttiin Kasvunpolun hevostoimintatallin ympäristöön ja tiloihin. Ensimmäiselle tapaamiselle osallistui seitsemän nuorta, sekä kokemusasiantuntija. Kierroksen jälkeen siirryttiin kotaan syömään välipalaa, jonka lomassa kokemusasiantuntija kertoi omasta historiastaan. Kirjasimme myös ryhmän säännöt keskustelun pohjalta. Tutustumiskerran tavoitteena oli turvallisen tilan luominen sekä ryhmäytymisen käynnistäminen. Tutustumiskerran aikana huomasimme, kodan tilana olevan suhteellisen pieni ryhmäkokoon nähden, koska nuoret olivat vielä tuntemattomia toisilleen.

2. Teemojen esittely

Toinen ryhmäkerta oli toiminnallinen. Ensimmäinen kerta oli ollut enemmän paikallaan olemista ja tutustumista, joten pyrittiin toiselle ryhmäkerralle luomaan toiminnallisuutta ilmapiirin rentouttamiseksi. Ryhmäkerralla myös mahdollistettiin nuorille vapaus valita missä tilassa tai tilanteessa kokee olonsa parhaaksi. Ryhmäkerralle osallistui kuusi nuorta, sekä kokemusasiantuntija. Ryhmässä nuoret pääsivät tutustumaan hevosiin ratsastaen tai kärryllä ajaen, oman mielenkiinnon mukaan. Lopussa kokoonnuttiin yhteen ja esiteltiin nuorille teemoja, joita jälkihuoltotyöskentelyssä monesti käytetään. Nuorilta kysyttiin toiveita ja ajatuksia liittyen ryhmäkertoihin. Ryhmäkerran tavoitteena oli aktivoida nuoria pohtimaan kehittämisen mahdollisuutta ryhmäkertojen aikana, tukea ryhmäytymisprosessia sekä vahvistaa turvallisuuden tunnetta talliympäristössä.

Osa nuorista toivoi, että ryhmässä olisi puolet ajasta toiminnallista ja puolet ajasta yhdessäoloa, muuten nuoret kokivat esitellyt teemat hyvinä. Nuorten kanssa käytiin myös keskustelua tarpeesta yksilötapaamisille työntekijöiden ja kokemusasiantuntijan kanssa.

Nuorten osallisuus oli vaihtelevaa, osa nuorista oli luontevammin ryhmätilanteessa ja osalle ryhmässä oleminen oli vaikeampaa. Jokaisen yksilöllinen lähtökohta otettiin ryhmässä huomioon ja annettiin yksilöllistä tukea tarpeen mukaan.

3. Vahvuudet

Kolmannella ryhmäkerralla käytiin hevosten kanssa maastossa, osa ratsastaen ja osa kävellen. Ryhmäkerralle osallistui neljä nuorta. Ryhmätapaaminen aloitettiin jakamalla nuorille hevoset, joihin he saivat rauhassa tutustua hoitaen ja valmistellen maastolenkille. Ratsain menneillä nuorilla oli oma työntekijä vieressä kulkemassa. Maastokävelyn tarkoituksena oli elämyksellisyys ja kehollinen liike auttaen purkamaan jännitystä. Lenkin jälkeen jokainen nuori sai hoitaa nimetyn hevosen, putsata tämän varusteet ja laittaa oikealle paikalleen. Tapaamisen lopuksi kokoonnuttiin kotaan syömään ja keskustelemaan. Keskustelua käytiin teemaan liittyen ja kysyttiin nuorilta, millaisia vahvuuksia he löysivät itsestään ryhmän toiminnallisessa osuudessa. Keskustelu eteni toiveisiin koskien ryhmäkertoja. Omien vahvuuksien löytäminen oli haastavaa, mutta ratsastus nousi esiin positiivisena kokemuksena. Keskustelussa nousi toive, että olisimme enemmän ryhmänä ja toiminnallinen osuus tapahtuisi myös yhdessä tehden.

Ryhmäkerran aikana työntekijät havainnoivat, että toiminnallinen osuus oli nuorille luontevaa ja ilmapiiri säilyi kepeänä. Teeman mukainen keskustelu samassa tilassa oli osalle nuorista haastavaa. Nuorille järjestettiin mahdollisuus poistua tilanteesta, mikäli oma olo oli vaikea. Ryhmässä sanoitettiin asiaa yhteisesti ääneen, jotta oman tilan ottaminen normalisoituisi. Jokainen nuori hyväksyttiin sellaisena kuin on. Tilanteesta poistuessa nuorille annettiin hetki omaa aikaa, jonka jälkeen työntekijä huomioi nuorta yksilöllisesti tukien takaisin ryhmään. Eläinten läsnäolo vaikutti positiivisesti näissä hetkissä. Nuoriin tutustuessa työntekijät osasivat myös ennakoita tilanteita seuraavilla kerroilla. Ryhmäkerran aikana havainnoitiin, että nuoret osallistuivat ryhmään omista lähtökodistaan. Nuorten yksilölliset tuen tarpeet huomioitiin ja ryhmäytymisprosessin vaiheisiin reagoitiin tukemalla yksilöt huomioiden.

4. Hyvä Arki

Ryhmäkerran alussa esiteltiin päivän teema ja toiminta. Ryhmäkerran tavoitteena oli pohtia oman arjen mielekkyyttä ja oman vaikuttamisen mahdollisuutta arjessa. Ryhmäkerralle osallistui neljä nuorta. Yhdessä rakennettiin kentälle tempurata, joka myöhemmin kierrettiin yksitellen oman nimikkohevosen kanssa. Nuoret toimivat hienosti yhteistyössä ja auttoivat toinen toistaan muun muassa puomien kannossa. Nuoret tekivät nimikkohevoselleen virikkeen, joka oli palkintona tempuradan päätteeksi. Tempurata koostui kolmesta tehtävästä ja kunkin tehtävän päässä oli arkeen liittyvä kysymys, johon nuori vastasi: Millaisia virikkeitä sinulla on arjessa? Millaiset arjen asiat tuovat sinulle hyvän mielen? Millaisiin asioihin voit vaikuttaa arjessasi? Tempuradalla oli pujottelua, puomien ylittämistä sekä kujassa kulkemista. Tempuradan suorittaminen vaati nuorilta oman kehonhallintaa ja johdonmukaisuutta. Tilanteessa täytyi myös osata hallita hevosta mm. lukea hevosen elekieltä, osata kääntää hevonen tiettyyn suuntaan sekä pysäyttää hevonen kysymysten äärelle. Nuoria tuettiin radalla yksilöllisesti. Nuoria myös tuettiin rauhalliseen työskentelyyn hevosta havainnoiden. Nuoret kulkivat radan hevosen kanssa yksitellen ja toinen työntekijöistä oli radalla kirjaamassa vastauksia yhteenvetoa varten. Yhden nuoren suorittaessa tempurataa muut kävelyttivät ratsastuskentällä omaa hevostaan. Tempuradan jälkeen hoidettiin hevoset ja siirryttiin kotaan keskustelemaan ja syömään eväitä.

Eväiden syönnin lomassa nuoret alkoivat keskustelemaan omasta arjestaan. Keskustelu oli vastavuoroista ja luontevaa. Toiminnallisen tempuradan kysymykset johdattelivat positiivisesti nuoria pohtimaan omaa arkea. Tämän ryhmäkerran aikana jokainen pääsi pysähtymään oman nimikkohevosen vierelle ja sai tutustua hevoseen työntekijän tuen avulla. Ne, joilla oli aikaisempaa kokemusta, eivät tarvinnut hevosta hoitaessa niin vahvaa tukea kuin ne, joilla ei ollut aikaisempaa kokemusta hevosen kanssa. Tilannetta arvioitu yksilöllisesti. Nuorten kanssa keskustelussa nousi, että nimikkohevosen kanssa yhdessä olo ja radan suorittaminen oli positiivinen kokemus kaikille. Ryhmäkerran aikana nuoret saivat luotua hevosen kanssa yhteyden tunnetta. Osa nuorista toi kotimatalla keskusteluun omia sijoitus- ja itsenäistymisvaiheen kokemuksia. Keskustelussa nousi toive, että itsenäistymisvaiheessa nuorelle kerrottaisiin enemmän tietoa omista oikeuksistaan saada esimerkiksi tukia, sekä nuori saisi vahvaa tukea omilleen muuttamisessa.

5. Tarpeet

Viidennellä ryhmäkerralla rakennettiin kissoille ja pupuille virikkeitä. Nuoria osallistui ryhmäkerralle neljä. Nuoret jaettiin arpomalla kahteen ryhmään. Työskentelyssä pyrittiin tukemaan nuorten työskentelyä yhdessä ja osittain tämä toteutuikin. Tilassa, jossa virikkeitä rakennettiin, oli esillä myös Tarve-kortit. Korttien tavoitteena oli pysähtyä pohtimaan omaa arkea ja omaa yksilöllistä tarvetta, jonka voisi lähiaikoina toteuttaa. Jokainen nuori sai käydä omassa tahdissa lukemassa kortteja ja kirjoittamassa lapulle itselleen merkityksellisiä tarpeita. Tarve-kortit eivät herättäneet suurta innostusta, mutta jokainen kävi kortteihin tutustumassa. Itse toimintaan, eli virikkeiden rakentamiseen nuoret osallistuivat aktiivisesti ja alkoivat ideoimaan virikkeiden jatkokehittämistä, sekä nostivat puheeksi turvallisuus näkökulman. Eväiden syönnin lomassa keskustelu eteni tarpeisiin liittyen jälkihuoltoon. Keskustelussa nousi tarve saada tietoa, mihin kaikkeen on oikeutettu jälkihuollossa. Nuoret jakoivat keskenään omia kokemuksiaan jälkihuollosta ja millaista tukea ovat saaneet. Keskustelussa nousi esille, miten erilaiset kokemukset nuorilla on jälkihuollon palveluista.

Työntekijät reagoivat ryhmäkerran aikana nousseisiin tuentarpeisiin. Tuen avulla nuorten osallisuus ryhmäkerran aikana vahvistui. Yksilöllisen tuen mahdollisuus oli suurempi, kun työntekijöitä ryhmäkerralla oli useampi. Ryhmäkerralla nousseet konkreettiset tukemisen tavat otettiin huomioon seuraavilla ryhmäkerroilla, esimerkiksi eläimen läsnäolo sekä fyysinen kehollinen liike.

6. Elämänhistoria

Kuudes ryhmäkerta aloitettiin fyysisellä tekemisellä kantamalla yhdessä turvepaaleja hevostalliin sekä pyörittämällä heinäpaali katokseen. Toiminnan tavoitteena oli saada nuorille kehollista liikettä, joka auttaa

heitä rentoutumaan. Turvepaalien kantaminen ja heinäpaalin pyörittäminen vaati yhteistyötä. Ryhmäkerralla käsitelimme elämänhistoriaa ja tavoitteena oli vertaistuki, toivon tunteen vahvistaminen sekä itsetuntemus. Ryhmäkerralle osallistui neljä nuorta, sekä kokemusasiantuntija. Jokainen sai tehtäväkseen miettiä yhden merkittävän asian menneisyydestä, nykyhetkestä (millaisena sen kokee) ja tulevaisuudesta (millaisena näkee tai toivoo sen olevan). Jokainen nuori etsi tallista ja tallin ympäristöstä kolme esinettä, jotka kuvaisivat näitä asioita. Vuorollaan nuoret sekä työntekijät kertoivat oman tarinansa ja kuuntelijat nostivat enkelikorteista kortin, joka kuvasti kuulemaansa. Enkelit- ystävällisyyden voimaa arkeen on korttipakka, jonka on kirjoittanut ja tuottanut Karen Masman. Korttien avulla voi käydä keskusteluita tai käydä itsetutkiskelua ja pohdintaa mikä on elämässä tärkeää. (Enkelit-korttipakka, Masman) Enkelikorttien tarkoitus ryhmäkerralla oli positiivisen palautteen antaminen. Työntekijöiden osallisuus tehtävään tuli nuorten toiveesta.

Nuorten osallisuus oli vaihtelevaa, mutta ”oman tarinan” kertomisen aikana kaikki nuoret olivat läsnä. Tarinoiden kertominen herätti tunteita ja kaikki olivat positiivisesti läsnä hetkessä. Toisten antama palaute enkelikorttien avulla oli myös koskettavaa ja nuoret pohtivat lopussa, että korttien käyttäminen oli positiivinen kokemus. Nuoret alkoivat ideoida korttien käyttöä sekä toivat keskusteluun muiden korttien hyödyntämistä. Enkelikorttien hyödyntäminen myös toisella tavalla nousi keskusteluun. Jokainen saisi valita yhden kortin ja sen teeman mukaan jokainen ryhmäläinen kertoisi itsestään. Esimerkiksi Taito- kortti, missä olen taitava. Ideaksi nousi myös, Tsempikorttien käyttö teeman käsittelyssä, mitä olisin tarvinnut kuulla menneisyydessä? Mitä tarvitsisin kuulla juuri nyt? Mitä haluaisi sanoa tulevaisuuden minulle? Ryhmäkerran aikana myös nousi esiin nuorten yksilöllinen lähtötilanne ja tapa käsitellä asioita. Osa nuorista osallistui tehtävään aktiivisesti ja loppua kohden myös muut nuoret aktivoituivat. Havainnoitiin, että osalle oli haastavaa käydä lävitse kyseisiä asioita ryhmässä. Kahden kesken asioista keskustelu oli helpompaa. Ryhmäkerran aikana annettiin yksilöllistä tukea tarvittaessa.

7. Hyvinvointi ja kiitollisuus

Seitsemännellä ryhmäkerralla tavoitteena oli pysähtyminen hetkeen huomaamaan positiivisia asioita omassa arjessa, sekä pohtimaan mistä asioista on kiitollinen. Ryhmäkerralle osallistui neljä nuorta. Ryhmäkerran aluksi kierrettiin yhdessä hevoslaumat saaden kehollista liikettä. Edettiin rauhassa ja kiireettömästi tarkkaillen hevosten käyttäytymistä. Samalla käytiin keskustelua hevosista ja heidän hyvinvoinnistaan. Keskustelussa nousi vahvasti hevosen laumakäyttäytyminen. Kuinka tärkeää hevoselle on, että saa olla osa laumaa ja kuinka monessa tilanteessa laumasta on hyötyä. Ryhmäkerran aikana sää oli tuiskuttava, jonka vuoksi nähty hevoset yhdessä kasassa antamassa toisilleen suojaa. Käyty myös keskustelua hevosten lajiyypillisistä elinolosuhteista ja kuinka hevonen pärjää ulkona, vaikka olisi huono sää. Osa pääsi kokeilemaan hevosen karvan tuuheutta, joka suojannut tuiskulta. Laumassa myös tarkkailtu hevosten ilmeitä ja eleitä. Ryhmän nuoret ottivat rohkeasti kontaktia vapaana oleviin hevosiin. Hevosen tullessa vapaaehtoisesti kohti, vahvistaa se tunnetta omasta tärkeydestään ja kiinnostavuudesta, ja luo hyväksytyksi tulemisen tunnetta.

Jokainen nuori sai ottaa laumasta itselleen nimetyn hevosen, jonka vei talliin. Tallissa nuoret antoivat hevosille heinää ja pääsivät itsekkin nauttimaan välipalaa. Välipalan lomassa kävimme keskustelua ryhmäkerran teemasta, hyvinvointi ja kiitollisuus. Keskustelussa nousi esille, ettei kiitollisuutta ole tullut juuri arjessa mietittyä. Osalle kiitollisuuden aiheiden miettiminen oli helppoa ja osalle haastavampaa. Jokainen kuitenkin löysi asioita, joista oli kiitollinen.

Tallin oviin oli kiinnitetty paperit, joissa oli kysymykset ”Mitä hyvinvointi sisältää?” ja ”Mistä olen kiitollinen?”. Nuoret saivat käydä omaan tahtiin kirjoittamassa omia ajatuksiaan hevosten hoidon lomassa. Teemaa pyrittiin yksinkertaistamaan ja tehdä näkyväksi asioita, jotka ovat monesti itsestään selvyyksiä omassa arjessa. Nuoria kannustettiin viipyilemään ja ottamaan hevosiin lempeää kontaktia niitä hoitaessa. Tallissa tunnelma oli rauhallinen ja levollinen. Osa nuorista intoutui laulamaan tekemisen lomassa. Lopussa

nuorilta kysyttiin ajatuksia liittyen teeman käsittelyyn ja mahdollisia kehittämisideoita. Nuorille ei noussut mieleen mitään mitä olisi voinut ryhmäkerran aikana tehdä toisin.

8. Verkostot

Kahdeksannen ryhmäkerran teemana oli verkostot. Ryhmäkerralle osallistui kolme nuorta. Ryhmäkerta aloitettiin kehollisella liikkeellä kolaamalla tallin pihapiirissä olevan pyöröaitaus lumesta. Tämän jälkeen välipalan yhteydessä nuorille esiteltiin ryhmäkerran teema ja ohjeistettiin toimintaan. Nuorille jaettiin omat värilliset laminoidut laput, joihin he saivat kirjoittaa omia verkostoja: ystävät/tuttavat, perheenjäsenet/sukulaiset, viranomaiset/työntekijät sekä muut kuten naapurit, työkaverit, eläimet ja sosiaalinen media. Jokaisella oli yhteensä kymmenen lappua. Keskustelussa nousi esille, että lappuja olisi voinut olla enemmänkin.

Pyöröaitaukseen asetettiin yhdessä puomeja, joiden avulla jaettiin verkostokartan lokerot ja nimettiin ne. Verkostokartta toteutettiin niin kuin perinteinenkin, mutta toiminallisesti ja ryhmässä. Nuoria ohjeistettiin pohtimaan, kuinka lähelle itseään haluavat nimeämänsä henkilöt asettaa. Nuorille annettiin mahdollisuus laittaa laput oikein päin niin, että niistä näkyy mitä lapussa lukee tai vaihtoehtoisesti väärin päin, ettei muut näe. Lopuksi katsottiin yhdessä, miltä kokonaisuudessaan verkostokartta näyttää. Jokainen nuori sai kaikkiin lokeroihin ainakin yhden nimetyn henkilön.

Nuorten kanssa keskusteltiin vielä verkostoista ja nuoria pyydettiin pohtimaan millaisia ihmisiä, he toivoisivat lisää elämäänsä, missä toivoisi ihmisten sijaitsevan, lähempänä-kauempana itseään sekä onko riittävästi elämässä tukea/viranomaisia/työntekijöitä? Nuorten vastauksista nousi esille, että ystäviä voisi olla enemmän ja että työntekijöiden saamaa tukea on riittävästi. Nuoret osallistuivat aktiivisesti verkostokartan tekemiseen. Palautteesta nousi, että toiminnallisesti toteutettu verkostokartta oli mieluisampi tehdä kuin perinteinen paperiversio, joka oli kaikille osallistujille tuttu.

9. Unelmakartta

Yhdeksännellä ryhmäkerralla teemana oli tehdä unelmakartta. Ryhmäkerralle osallistui neljä nuorta, sekä kokemusasiantuntija. Poikkeuksellisesti ryhmäkerta aloitettiin välipalalla, jonka lomassa kävimme teemaa läpi. Talliin oli laitettu esille johdattelevia kysymyksiä: Mistä minä unelmoin? Millaista elämäni on, kun unelmani on totta? Mitä elämässä muuttaisin, jos kaikki olisi mahdollista? Jokaisen oli tarkoitus tehdä oma unelmakartta isolle kartongille valiten tarjolla olevista lehdistä kuvia sekä sanoja ja liimata nämä. Ryhmäkerran tavoitteena oli pysähtyä pohtimaan omaa tulevaisuutta ja kuinka omia haaveita kohti voi kulkea. Kokemusasiantuntija toi keskusteluun esille omaa elämänhistoriaansa ja antoi nuorille peilaamisen mahdollisuuden.

Nuorten osallisuus oli ryhmäkerralla vaihtelevaa. Toiset nuoret tekivät unelmakarttaa aktiivisemmin kuin toiset. Keskustelua kuitenkin aiheesta oli koko ajan. Aktiivisuuteen vaikutti unelmien pohtimisen haasteellisuus. Tästä myös käytiin keskustelua yhdessä. Vahvistettiin nuorille tunnetta, että siinä hetkessä jokainen hyväksyytään sellaisena kuin on, vaikka aktiivisuus oli vaihtelevaa. Jokainen sai osallistua sellaisella panostuksella, kun itsestä tuntui hyvälle. Hevostallissa läsnä olivat myös tallin kissat, jotka selkeästi vaikuttivat positiivisesti osaan nuorista.

10. Unelmien jälkihuolto

Viimeisen ryhmäkerran teemana oli unelmien jälkihuolto. Ryhmäkerralle osallistui neljä nuorta, sekä kokemusasiantuntija. Ryhmäkerta aloitettiin kuutamoratsastuksella. Tallin henkilökunta oli varustanut ryhmää varten hevoset valmiiksi. Jokaiselle nuorelle oli nimetty hevonen sekä työntekijä, joka lähti taluttamaan hevosta. Maastoratsastuksen tavoitteena oli elämyksellisyys sekä onnistumisen kokemusten

vahvistaminen. Ratsastuksen jälkeen jokainen nuori sai purkaa hevoselta varusteet ja hoitaa tämän. Tämän jälkeen siirryttiin kotaan nauttimaan välipalaa ja keskustelemaan ryhmäkerran teemasta, unelmien jälkihuolto. Nuorten keskustelussa nousi esiin sosiaalityöntekijän merkitys ja tuen tarve itsenäistymisvaiheessa. Nuoret toivoivat sosiaalityöntekijältä sujuvaa yhteistyötä, läsnäoloa, helposti tavoitettavissa olemista, nuoren kuuntelemista sekä yksilöllistä kohtelua. Nuoret toivat esiin myös että, sosiaalityöntekijän tulisi kertoa nuoren oikeuksista. Nuoret kokivat tärkeäksi asiaksi, että itsenäistymisvaiheessa olisi mahdollisuus vertaistukiryhmille. Nuoret toivoivat eläin- ja luontoavusteisia ryhmiä, joissa ryhmäkoko pysyisi maltillisena, maksimissaan kuusi henkilöä. Ryhmäkerran kestoksi nuoret pohtivat paria tuntia ja toivoivat ryhmän toimivan esimerkiksi vuoden ajan (syys- ja kevätlukukausi), sillä ryhmäytyminen vie aikaa. Nuorten kanssa käytiin keskustelua toteutuneesta ryhmäprosessista, kuinka nuoret ovat kokeneet ryhmän ja millaisia asioita on jäänyt mieleen. Pohdittiin yhteisesti, että ryhmäytyminen vie yllättävän pitkän ajan ja sille täytyisi antaa aikaa.

Yksilötapaamiset

Ryhmätapaamisten lisäksi jokaiselle nuorelle tarjottiin yksilötapaamisia Kasvunpolun työntekijän, sekä kokemusasiantuntija Mian kanssa. Jokaiselle nuorelle nimettiin oma työntekijä, jonka kanssa tapaamiset sovittiin. Jokaisen nuoren kanssa yksilötapaamiset toteutuivat 1–2 kertaa nimetyn työntekijän kanssa. Mian kanssa tapaamiset toteutuivat 1–4 kertaa, lukuun ottamatta yhtä nuorta, joka ei toivonut tapaamisia lainkaan. Ennen tapaamista nuorten kanssa oli sovittu tapaamisaika ja -paikka, sekä mietitty tekemistä. Tapaamiset toteutuivat luonto- ja eläinavusteisesti. Tapaamisilla oli mahdollista kertoa omia toiveita ryhmäkertoja kohtaan.

Tapaamisilla eläinten läsnäolo oli merkittävä. Nuoret pääsivät tapaamisilla toteuttamaan eläinten hoidon rutiineja, kuten hevosten ruokkimista, pupujen hoitamista, kissan leikittämistä, koiran hoitoa. Nuorten kanssa keskusteltiin, että nämä taidot vahvistavat vastuunottamista, sekä omia sosiaalisia taitoja. Lisäksi eläinten kanssa toimiminen ja rutiinien toteuttaminen oli nuorten mielestä mukavaa ajanvietettä. Osa nuorista toi esille, että eläimen läsnäolo rauhoittaa ja lievittää jännitysoireita, sekä ahdistuneisuutta. Eläimet toivat läsnäolollaan iloa ja turvaa.

Tapaamisilla jokainen nuori kohdattiin yksilönä. Nuorille luotiin turvallinen ympäristö, jossa voi olla oma itsensä. Jokaiselle sosiaaliset tilanteet ja kohtaamiset ihmisten kanssa ryhmissä ovat erilaisia, joten yksilötapaamisilla varmistettiin, että jokainen nuori tulee kuulluksi ja nähdyksi yksilönä. Jokainen aikuinen oli aidosti kiinnostunut nuoren asioista. Tapaamisilla nuoret kertoivat murentuneista luottamussuhteista mm. sosiaalityöntekijöitä, ohjaajia, sijaisvanhempia kohtaan. Yksilötapaamisilla pyrittiin antamaan turvallinen ympäristö, jossa voi jakaa asioita ja saamaan kokemus luotettavasta ammattilaisesta. Työntekijä oli läsnä ja pyrki luomaan luottamuksellinen ilmapiirin nuoren kanssa. Kaikki työntekijöiden tapaamiset toteutuivat nuorten toiveesta talliympäristössä.

Kokemusasiantuntijatapaamiset olivat vertaistuellisia luottamuksellisia tapaamisia. Yhteisen tekemisen lomassa nuorelle annettiin mahdollisuus kertoa omaa tarinaansa ja esille nousi kipeitäkin asioita ja tunteille annettiin tilaa. Kokemusasiantuntija kohtasi nuoret yksilöllisesti kunnioittaen jokaisen omaa taustaa. Nuorten kanssa keskusteltiin mm. huostaanotosta, sijaishuollosta, biologisista perheistä ja tulevaisuudesta. Keskusteluissa nousi esille leimaantumisen pelko, ulkopuolisuuden tunne (kun kasvanut lastensuojelussa), näköalattomuutta tulevaisuutta kohtaan, sekä ajatuksia itsenäistymisestä. Kokemusasiantuntijan kanssa keskusteluissa luotiin toivoa tulevaan. Hän toi esille keskusteluissaan, että hankalista kokemuksista huolimatta elämästä voi selvitä ja vaikka vaikeat asiat eivät häviä vaan muuttavat muotoaan niin ne on mahdollista kääntää vahvuudeksi. Kokemusasiantuntijan tapaamiset toteutuivat talliympäristössä, metsässä laavuretkillä koiran kanssa, sekä nuoren toiveesta koirapuistossa, jonne käveltiin nuorelle tuttuja reittejä pitkin.

Nuorten osallisuus

Ryhmän nuorille osallisuus merkitsi yhteisöllisyyttä, yhteenkuuluvuutta, kuulluksi tulemistä ja osallistumista päätöksen tekoon. Osallisuutta tarkasteltiin sitoutumisena ryhmäkertoihin, sekä yksilötapaamisiin, aktiivisuutena ryhmätapaamisten suunnitteluun ja toteutukseen. Jokaisella oli matala kynnyksen osallistua ryhmään. Vuorovaikutus ryhmäkerroilla oli avointa ja hyväksyvää. Nuorille suunnatussa toiminnassa on erityisen tärkeää, että nuoret itse pääsevät osallistumaan ryhmäkertojen suunnitteluun kaikissa eri vaiheissa. Näin ryhmäkerroista saatiin nuorten itsensä näköisiä ja heitä kiinnostavia. Nuoret lähtivät mielellään suunnittelemaan ryhmäkertoja. Nuoret pääsivät tuomaan itseä koskevia asioita esille, esimerkiksi kokemuksia ja toiveita jälkihuollosta. Ryhmäkertojen edetessä nuorten osallisuus toiminnan kehittämiseen vahvistui, samalla nuoret alkoivat tuntea toisiaan paremmin ja näin ollen voidaan sanoa yhteisöllisyyden lisääntyneen ryhmätoiminnassa. Nuoret pystyivät osallistumaan ryhmätoimintaan yhtäjaksoisesti sekä toivat omia mielipiteitään rohkeasti esiin.

Pilotin laatu

Työskentely luonto- ja eläinavusteisesti oli tärkein toteuttamamme pilotin laatutekijöistä. Raportin alussa on kuvattuna luonto- ja eläinavusteisen työskentelyn tuomia hyötyjä, joiden pohjalta pilottia on lähdetty rakentamaan. Yksi pilotin laatutekijöistä oli myös moniammatillinen tiimi, joka mahdollisti eri ammattipohjien hyödyntämisen ryhmäkertojen suunnittelussa ja toteutuksessa. Työryhmä kokoontui useita kertoja suunnittelemaan ja pohtimaan pilotin toteutusta. Suunnitteluvaiheessa käytettiin hyödyksi laajaa teoriapohjaa ja eri ammattilaisten kokemusta nuorten kanssa työskentelystä. Kokemusasiantuntijan käyttö osana ryhmätoimintaa toi nuorille erilaisen näkökulman, sekä kavensi eroa nuoren ja työntekijän välillä.

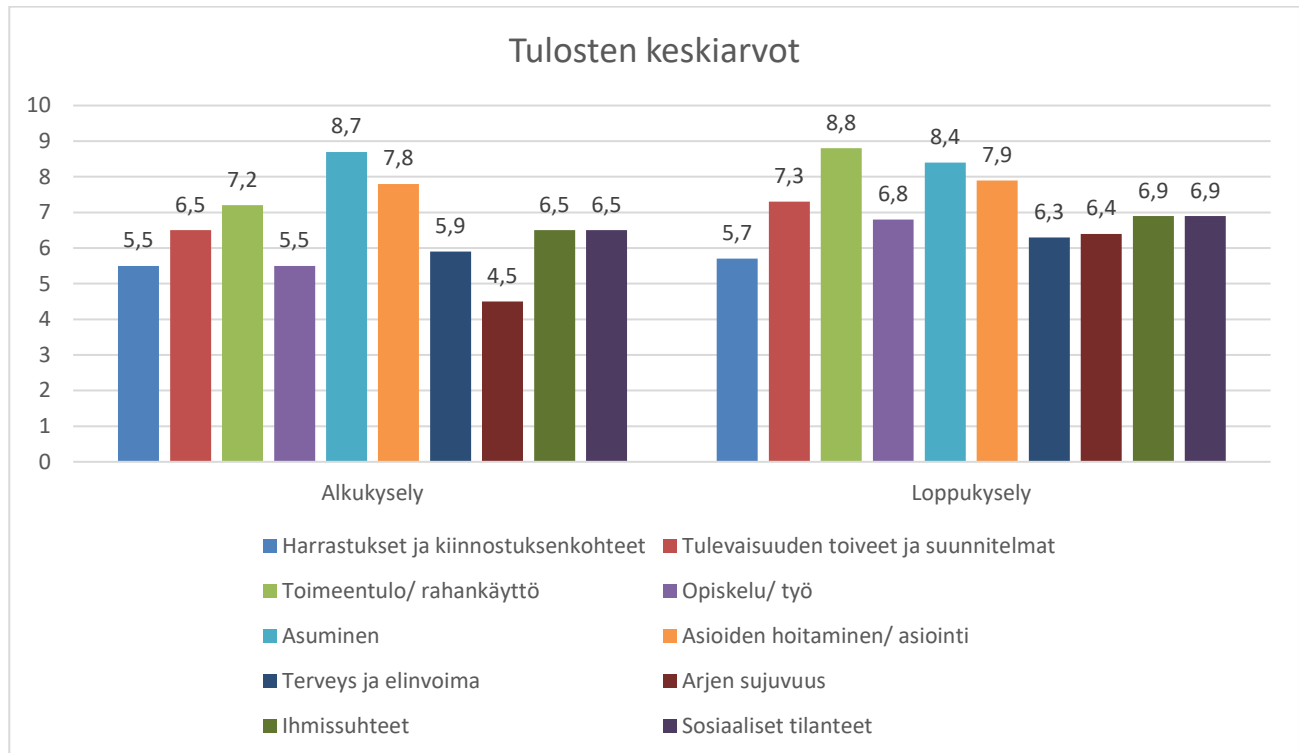
Työryhmän koko mahdollisti osallistujien yksilöllisen huomioimisen ryhmätilanteissa ja tukemisen ryhmään osallistumisessa. Ryhmässä oli aina kaksi ohjaajaa, lisäksi tarpeen mukaan käytettävissä oli vähintään yksi työryhmän jäsen, mikäli ryhmätyöskentely osoittautui haastavaksi jollekin ryhmään osallistuvalla nuorella. Työntekijöiden heittäytyminen ryhmätilanteissa vahvisti nuorten toiveiden toteuttamista. Työntekijöiden taito olla läsnä tilanteissa mahdollisti yksilöllisten tuentarpeiden huomioimisen reaaliajassa. Nuorten yksilöllisyys huomioitiin toteutuksen jokaisessa vaiheessa ja nuoria tuettiin osallistumaan omista lähtökodista käsin. Nuorilta saatuun palautteeseen reagoitiin kesken prosessin esimerkiksi lisäämällä fyysistä toimintaa ryhmäkertoihin.

Ryhmässä nuorten työelämän taidot vahvistuivat. Ryhmäkertojen suunnittelut, aikatauluissa pysyminen, muiden tarpeiden huomiointi, yhteydenpito, vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot, sekä päätöksentekotaidot vahvistivat nuorten taitoja tulevaisuuteen. Nuoret saivat kokea kuuluvansa osaksi ryhmää ja tätä kautta harjoittelemaan sosiaalista kanssakäymistä muiden nuorten, sekä työntekijöiden kanssa.

Pilotin vaikuttavuus

Nuoret haastateltiin hankkeen alussa sekä lopussa käyttäen ESYY- elämän tilanteen selvittämisen ympyrää, joka on kehitetty Kaste- ohjelmaan kuuluneessa Virtaa vielä Virtaa II – hankkeessa vuosien 2014–2016 välillä. ESYY koostuu väittämistä kymmeneltä elämän eri osa-alueelta, joiden paikkansapitävyyttä vastaaja arvioi asteikolla 1–10. Näistä vastauksista saatiin kattava kuva osallistuneiden nuorten elämäntilanteesta ja tyytyväisyydestä eri elämän osa-alueisiin. Lisäksi nuorilta pyydettiin kirjallinen palaute hankkeen lopussa

loppuhaastattelun yhteydessä. Vastaukset saatiin kokonaisuudessaan neljältä nuorelta, osan jättäytyessä pois ryhmän aloituksen jälkeen. Mittauksista voidaan todeta, että osallistuneet nuoret kokivat lähes jokaisella osa-alueella elämäntilanteen kohentumista, ainoastaan asumisen suhteen pisteissä näkyi laskua jokaisella vastanneella. Suurimmat muutokset positiiviseen näkyivät arjen sujumisen, opiskeluiden ja toimeentulon osa-alueilla (Kts. Liite 1). Alle on koottu (Kuvio 2) kaikkien vastausten keskiarvot osa-alueittain yhteen kaavioon.

KUVIO 2. Alku- ja loppuhaastattelujen tulokset aihealueittain (KA)

Kirjalliset palautteet olivat kautta linjan positiivisia ja ryhmäprosessin hyödyt tulivat esille nuorten kommentaista. Isoimmat ja yleisimmät esille tulleet asiat olivat ryhmäprosessin kesto (toiveena oli, että olisi pidempi), sekä ympäristön merkitys.

Seuraavassa kooste kirjallisista palautteista:

”Miten koit ryhmätapaamiset?”

Jokainen nuori toi esille ympäristön merkityksen ja koki sen hyvänä. Ryhmien toiminnan ja sisällön sanottiin olevan hyvät ja sopivat. Toiveina oli, että ryhmätapaamisia olisi ollut enemmän ja ryhmäprosessi olisi ollut pidempi. Jotkut tehtävät koettiin haastavina, lähinnä tulevaisuuden pohtiminen.

”Miten koit kokemusasiantuntijan tapaamiset ja osallistumisen ryhmätoimintaan?”

Kokemusasiantuntijan yksilötapaamiset koettiin hyvinä. Kokemusasiantuntijan läsnäolosta ja panoksesta yleisesti pidettiin. Yksi nuori toi esille, että kun oma tilanne oli haastava, niin ei pitänyt kokemusasiantuntijan tuomasta sisällöstä niin paljoa.

”Miten koit yksilötapaamiset?”

Koettiin yleisesti hyödyllisenä ja hyvänä lisänä ryhmätoiminnalle.

”Mikä toimi? Mikä ei toiminut?”

Nuoret kommentoivat, että alun perin suunniteltu 10 henkilön osallistujamäärä olisi ollut liikaa. Koettiin, että noin 4–5 henkilöä olisi sopiva ryhmäkoko teemojen käsittelyyn. Hevostoiminta koettiin mielekkäänä osana ryhmäkertoja. Askartelua oli erään nuoren mielestä liikaa, ja toinen koki, ettei henkilökemiat kohdanneet oikein kaikkien ryhmäläisten kanssa. Tehtävät olivat hyviä ja hyödyllisiä.

”Olisitko toivonut jotain enemmän?”

Nuoret toivoivat, että kertoja olisi ollut enemmän ja yksi toi esille, että olisi toivonut enemmän fyysistä aktiviteettia.

”Mitä koet saaneesi pilottiin osallistumisesta?”

Nuoret toivat esille pilotin tuoneen mm. mahdollisuuden poistua kotoa, sisältöä elämään, kokemuksia ja paikan, jossa jakaa omia kokemuksia. Yksi nuori toi esille, että koki saaneensa onnistumisen tunteita ja koki olonsa tärkeäksi.

”Onko käsityksesi palvelutarpeistasi muuttunut?”

Kaksi nuorta koki tarvitsevansa tukihenkilöä, joka vastaisi paremmin tarpeisiin. Yhdellä heräsi ajatus terapian tarpeesta.

”Koitko voineesi vaikuttaa pilotin suunnitteluun ja toteutukseen?”

Nuoret kokivat voivansa vaikuttaa ryhmän suunnitteluun ja toteutukseen halutessaan.

”Kuinka arvioisit työntekijöiden ammattitaitoa?”

Jokainen vastannut toi esille, että työntekijöiden ammattitaito oli kautta linjan hyvää. Ammattitaitoa kuvailtiin seuraavilla tavoilla: asiansa osaavia, ei tullut kenestäkään huono fiilis, huomioonottavia, ammattitaito parempaa kuin monessa muussa paikassa ja että, työntekijät pystyneet luomaan turvallisen tilan, jossa näyttää tunteita.

”Kuinka arvioisit omaa osallistumistasi?”

Nuoret kokivat osallistumisensa positiivisena ja että ovat pystyneet olemaan läsnä, sekä aktiivisia.

Pilotin aikana nuorten vapaa-ajan ja työllisyyden tilanne koheni. Osa nuorista aloitti uuden harrastuksen ja osa pääsi työelämään. Pilotin aikana osa nuorista toi esille, että omaan sosiaalityöntekijään on haasteellista saada yhteyttä sähköpostitse ja puhelimitse. Nuoret käyttivät pääsääntöisesti teknologiaa, se mahdollistaisi uusia keinoja kanssakäymiseen ja yhteydenpitoon ammattilaisen ja nuoren välillä. Nuorten kanssa käytiin keskustelua voisiko jokin digitaalinen sovellus helpottaa tätä.

ARVIOINTI JA JATKOKEHITTÄMINEN

Osallistuminen pilottiin kartutti työntekijöiden osaamista ryhmätoiminnan suunnittelusta talliympäristöön ja sen erilaisten toimintamahdollisuuksien hyödyntämistä monipuolisesti jälkihuollon asiakasryhmän parissa. Ryhmätoiminnan suunnitteluun ja ideointiin käytettiin runsaasti aikaa ja tämä vaikutti positiivisesti työntekijöiden työssä jaksamiseen. Huolellinen suunnittelu ja hyvin valmistellut ryhmäkerrat nousivat esille myös nuorilta saaduissa palautteissa. Positiivisen palautteen saaminen tehdystä työstä lisäsi edelleen työstä koettua merkityksellisyyttä työntekijöiden keskuudessa. Pilotissa pyrittiin vaikuttamaan myös nuorille muodostuneeseen negatiiviseen kokemukseen ammattilaisista ja tässä palautteen perusteella onnistuttiin.

Eläinavusteisen jälkihuollon ryhmätoiminnassa voisi olla mahdollisuus hyödyntää teknologiaa, pitäen pääpainon kuitenkin eläinavusteisessa toiminnassa, läsnäolossa ja suhdeperusteisessa työskentelyssä. Pilotin suunnittelun aikana todettiin, että eläin- ja luontoavusteisuutta ei voi toteuttaa etänä, eikä aistiympäristöä voi välittää digitaalisesti. Pilotin loppuraportoinnin aikaan todettiin kuitenkin, että ryhmäytymisen tukena olisi voinut käyttää jotain yhteistä digitaalista alustaa. Lisäksi pilotissa olisi voitu toteuttaa sisällöntuottamista videoiden avulla- esimerkiksi raportoinnin tueksi, muistoksi ja muistin tueksi, sekä kerätä palautetta digitaalisesti jokaisen ryhmäkerran jälkeen. Nuorten kanssa työskentely pohjautuu sosiaalisiin kontakteihin yksilönä ja ryhmässä. Pilotti pohjautui eläinavusteiselle toiminnalle eikä tätä voitu toteuttaa teknologia- avusteisesti. Lisäksi tietosuoja tuo lisähaasteita, kun käsittelyssä on nuorten omat tiedot. Pilotissa hyödynnettiin teknologiaa yhteydenpidossa nuoriin viestein ja puheluihin. Näiden avulla muistutettiin tapaamisajankohdista ja sovittiin kyydityksiä Kasvunpolun hevostoimintatallille.

Nuoria osallistettiin vahvasti kehittämistyöhön, joka toi nuorille kokemusta osallisuudesta ja merkityksellisyydestä. Kuinka seuraavassa jälkihuoltoryhmässä saadaan nuorille kokemus osallisuudesta ja merkityksellisyydestä, kun kehittämistyön näkökulma poistuu. Kuinka vahvistetaan nuorten osallisuutta talliyhteisössä. Tunne siitä, että on osa yhteisöä ja omalla toiminnalla on merkitystä hevostenhyvinvointiin. Tulisiko seuraavassa jälkihuoltoryhmässä nuorille nimetä omat nimikkohevoset joihin nuoret pääsisivät muodostamaan suhdetta koko prosessin ajan.

Pilotoidun palvelun saaminen osaksi jälkihuollon palvelutarjontaan vaikuttaa päättävien tahojen tietoisuus palvelusta ja sen vaikuttavuudesta. Tämän edistämiseksi pilottihankkeen esittelyn yhteyteen päätettiin järjestää avoimet ovet -tapahtuma Kasvunpolun hevostoimintatallin ympäristöön ja tarjota näin yhteistyötahoille tutustumismahdollisuus luonto- ja eläinavusteiseen toimintaamme. Palvelu itsessään on toteuttavissa uudelleen heti osallistujien löytyessä.

Jatkossa tärkeää kiinnittää huomiota osallistujien elämäntilanteeseen. Pilotin toteutuksen aikana huomattiin, että osallistujien erilaiset elämäntilanteet vaikuttivat motivaatioon osallistua ryhmään. Osa oli itsenäistyneitä ja yksi vasta aloittamassa itsenäistymisprosessia. Jatkossa ryhmässä olisi hyvä olla tasapuolisesti itsenäistymisvaiheessa olevia nuoria ja jo itsenäistyneitä, riittävän vertaistuen ja yhteenkuuluvuuden varmistamiseksi. Nuorilta saadun palautteen perusteella alkuperäinen suunnitelma 10 henkilön ryhmäkoosta koettiin liian suureksi. Jatkossa 6–8 henkilön ryhmäkoko voisi olla osallistujien kannalta sopivampi.

LÄHTEET

BECKER-WEIDMAN, Arthur 2013. DDP-Aapinen, vuorovaikutteinen kehityopsykoterapia pähkinänkuoressa.

GREEN CARE FINLAND RY 2023. Mitä on Green Care? [Viitattu 2023-3-12] Saatavissa:

<https://www.gcf Finland.fi/green-care/>

HIRVIKOSKI, Aino 2022. ”Mitä enemmän se yhteys ihmisiin on rikki, niin sitä enemmän sitä yhteyttä pystytään hoitamaan eläimen kautta” Eläinavusteisuuden hyödyntäminen lastensuojelulaitoksen työntekijän ja nuoren suhteen rakentamisessa. Pro gradu –tutkielma: Sosiaalityö Yhteiskuntatieteiden laitos Itä-Suomen yliopisto.

KOLMAKOW, Salla 2020. Hevosen syli, Sosiaalipedagoginen hevostoiminta omaohjaajasuhdetta vahvistamassa. Projektityö: UEF Aducate SPHT®

LIPPONEN, Maija, VEHMASTO, Elina 2021. Eläinavusteinen psykososiaalinen kuntoutus. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. [Viitattu 2023-4-14] Saatavissa: <https://www.duodecimlehti.fi/duo16383>

LIPPONEN, Maija, VEHMASTO, Elina. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta: sosiaalista kasvua, hyvinvointia ja kuntoutumista tukevia palveluita hevosavusteisesti. Helsinki: Luonnonvarakeskus 2019.

MASMAN, Karen. Enkelit, ystävällisyyden voimaa arkeen -kortit.

OUTWARD BOUND FINLAND RY 2022. Elämypedagogiikka. [Viitattu 2023-3-12] Saatavissa:

<https://www.outwardbound.fi/elamypedagogiikka>

SUDENLEHTI, Jussi, UUSITALO, Ilkka 2018. Tulevaisuuden lastensuojelu.

YLI-VIIKARI, Anja ja SMEDS, Piia 2018. Green Care maatilatoimijan työkalupakki, hankeraportti.

Liite 1.

www.kasvunpolku.fi

Eläin- ja luontoavusteinen Jälkihuolto

Uusi jälkihuoltoryhmä käynnistyy syksyllä 2022 Kasvunpolun hevostoimintatallilla.

Lue lisää

Syksy 2022

Sisältää 10 ryhmätapaamista ja 2-10 yksilötapaamista oman tarpeen mukaan. Saat itsellesi oman lähityöntekijän ja moniammatillisen tiimin tuen. Osana ryhmää kehitetään uusi jälkihuollon tukimuoto, joten sinulla on mahdollisuus vaikuttaa ryhmän sisältöön sekä jälkihuoltopalveluiden kehittämiseen laajemmin.

Tavoitteita voivat olla:

- omien vahvuuksien tunnistaminen
- arjenhallinnan taitojen vahvistaminen
- itsenäistymiseen liittyvien teemojen käsittely
- voimaantuminen ja onnistumisen elämykset
- työ-, opiskelu- ja toimintakyvyn vahvistuminen
- vertaistuki

Eläin- ja luontoavusteinen jälkihuoltoryhmä on osa
Aikuistuvan nuoren tukeminen laadukkaan jälkihuoltopalveluin -hanketta

Liite 2. Osallistuneiden nuorten vastausten yhteenveto aihealueittain.

